

Help de Aziatische
hoornaar in kaart te
brengen

Meld een hoornaar

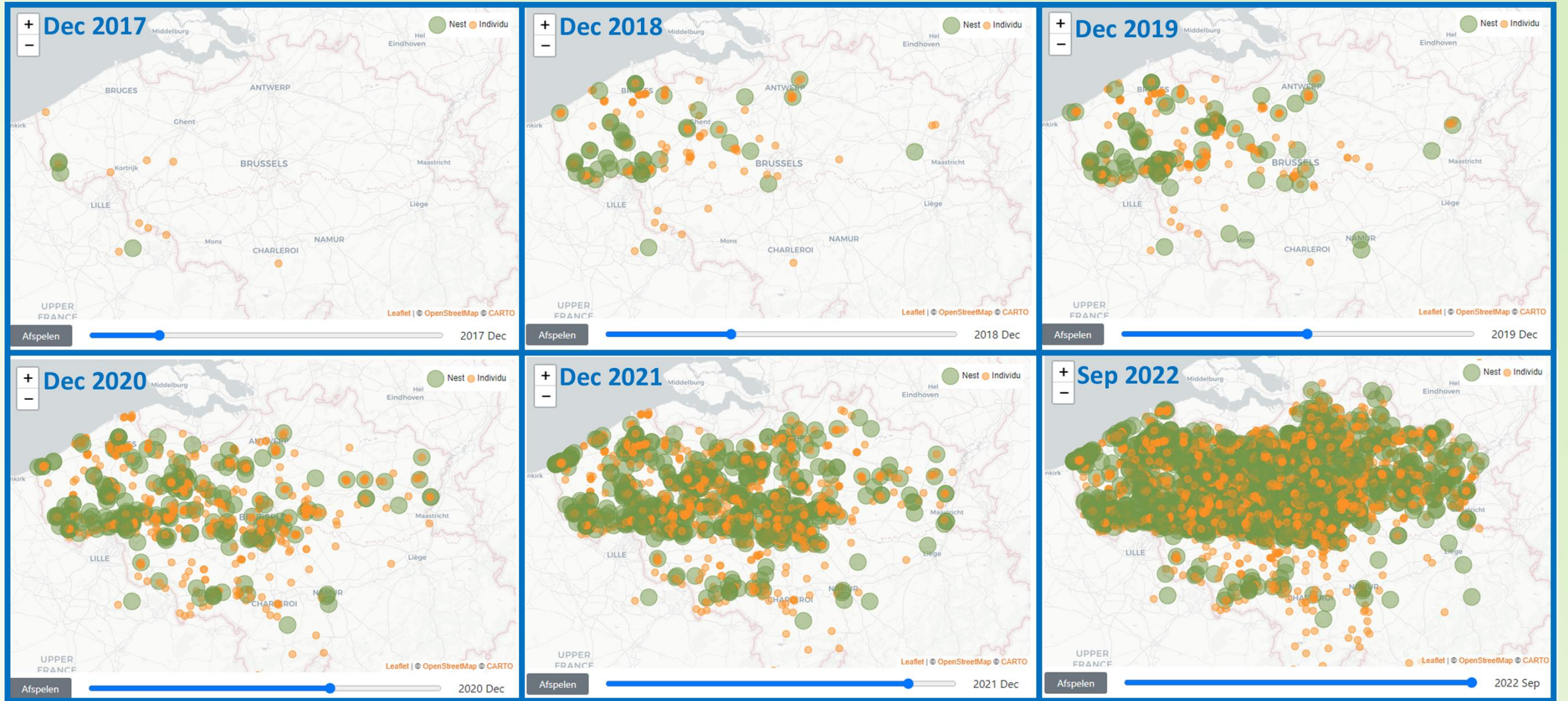

Foto: Karel Schoonvaere

De Aziatische hoornaar

Door: Patrick Van Ende, provinciaal coördinator Vespawatchers Antwerpen

www.vespawatch.be

VESPAWATCHERS

Verspreiding in Vlaanderen

Nesten per jaar per provincie

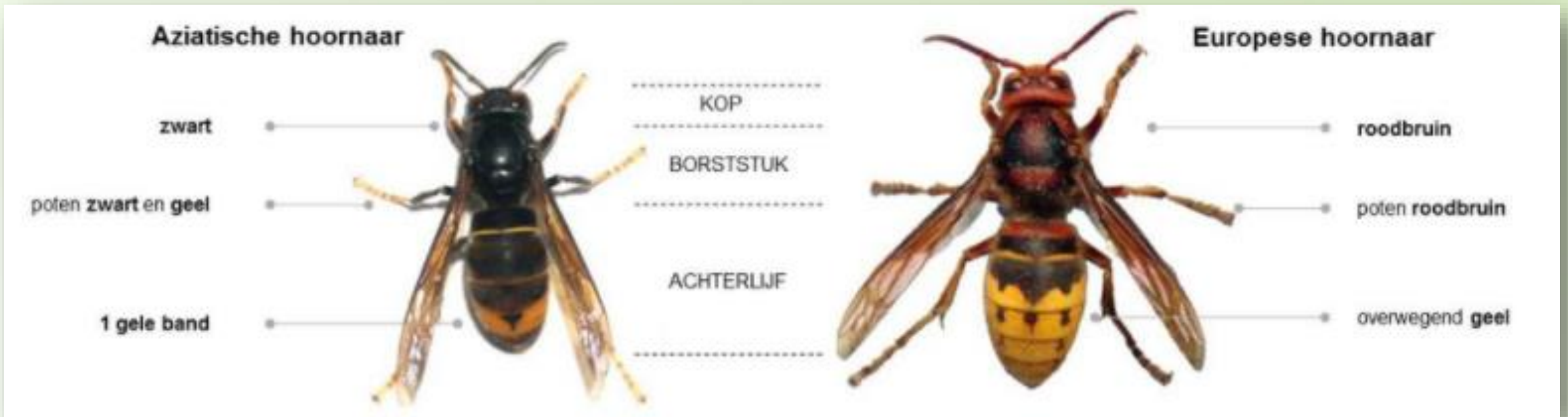
Provincie	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Antwerpen		2	2	3	17	79	669
Limburg		2		7	5	27	170
Oost-Vlaanderen		7	8	44	74	477	2432
Vlaams Brabant		2	3	23	63	382	1181
West-Vlaanderen	3	28	19	43	83	429	1964
Totaal	3	41	32	120	242	1394	6416

Bron: Inbo

Verschillende soorten hoornaars

- 22 soorten wereldwijd
- 2 soorten in België

VESPAWATCHERS

Europese hoornaar (*Vespa crabro*)

- Onze inheemse hoornaar
  - Nuttig insect
  - Bondgenoot in de strijd tegen de Aziatische hoornaar: enige concurrent!
  - Jaagt ook op bijen maar houd meer afstand van de kasten
  - Jaagt overdag en 's nachts (schemer of maanlicht)

Kleuren Belgische vlag
=
Europese hoornaar

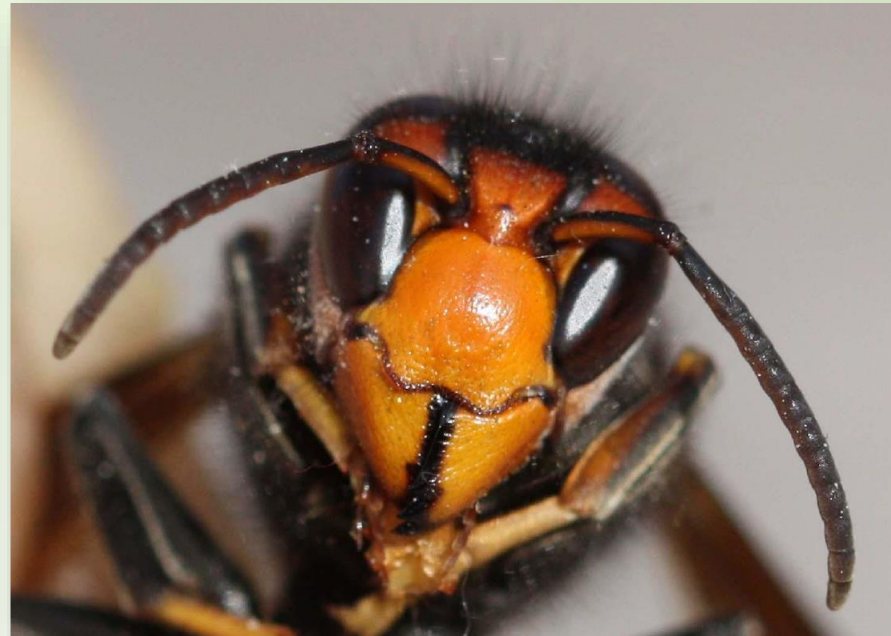
Koningin: 4 cm

Werkster & Dar: 3 - 3,5 cm

Kenmerken Aziatische hoornaar

- Oranje kop
- Zwart borststuk
- Achterlijf overwegend zwart met geel-oranje segment
- Zwarte poten met gele uiteinden
- Enkel overdag actief

VESPAWATCHERS

Hoe is de Aziatische hoornaar bij ons geraakt?

<http://frelonasiatique.mnhn.fr/>

- In 2004 geïmporteerd via de haven van Bordeaux waarschijnlijk met een lading aardewerk
- 1 Koningin bevrucht door 4 darren
- Snelle verspreiding over het westen van Europa

VESPAWATCHERS

	Aziatische hoornaar (<i>Vespa velutina nigrithorax</i>)	Europese hoornaar (<i>Vespa crabro</i>)
KOP		
BORSTSTUK		
ACHTERLIJF		
Kleur kop	Bovenkant volledig zwart	Bovenkant roodbruin, enkel ogen zwart
Kleur borststuk	Volledig zwart	Overwegend rood-bruin met variërende zwarte tekening
Kleur achterlijf	Overwegend zwart, enkel het 4 ^{de} achterlijfsegment volledig geel	Segment 1-2 overwegend zwart, segmenten 3-6 overwegend geel (= zeer opvallend!)
Kleur poten	Zwart met opvallend gele uiteinden	Volledig roodbruin
Grootte	Werksters: 25mm, koningin: 30mm	Werksters 30mm, koningin: 35mm

VESPAWATCHERS

Japanse reuzehoornaar (Vespa mandarinia)

- Komt niet voor in Europa!
- Veel foutieve berichten in de media en bangmakerij geïllustreerd met verkeerde foto's van het internet geplukt "Monsterwesp"

C. Bataille ; Japan 11/2016

Koningin: 5 cm

Werkster & Dar: 3,5 – 4 cm

VESPAWATCHERS

Oriëntaalse hoornaar (*Vespa orientalis*)

- Komt (nog even) niet voor in België!
- Komt voor in Noordoost Afrika, Midden Oosten tot Zuidoost Azië
- De grens schuift langzaam noordwaarts op door de opwarming van de aarde (Griekenland, Zuid-Italië)

Koningin: 3,5 cm

Werkster & Dar: 2,5 – 3 cm

Onschuldige & nuttige insecten die op hoornaars lijken

Franse veldwesp

Reuze houtwesp

Middelste wesp

Stadsreus

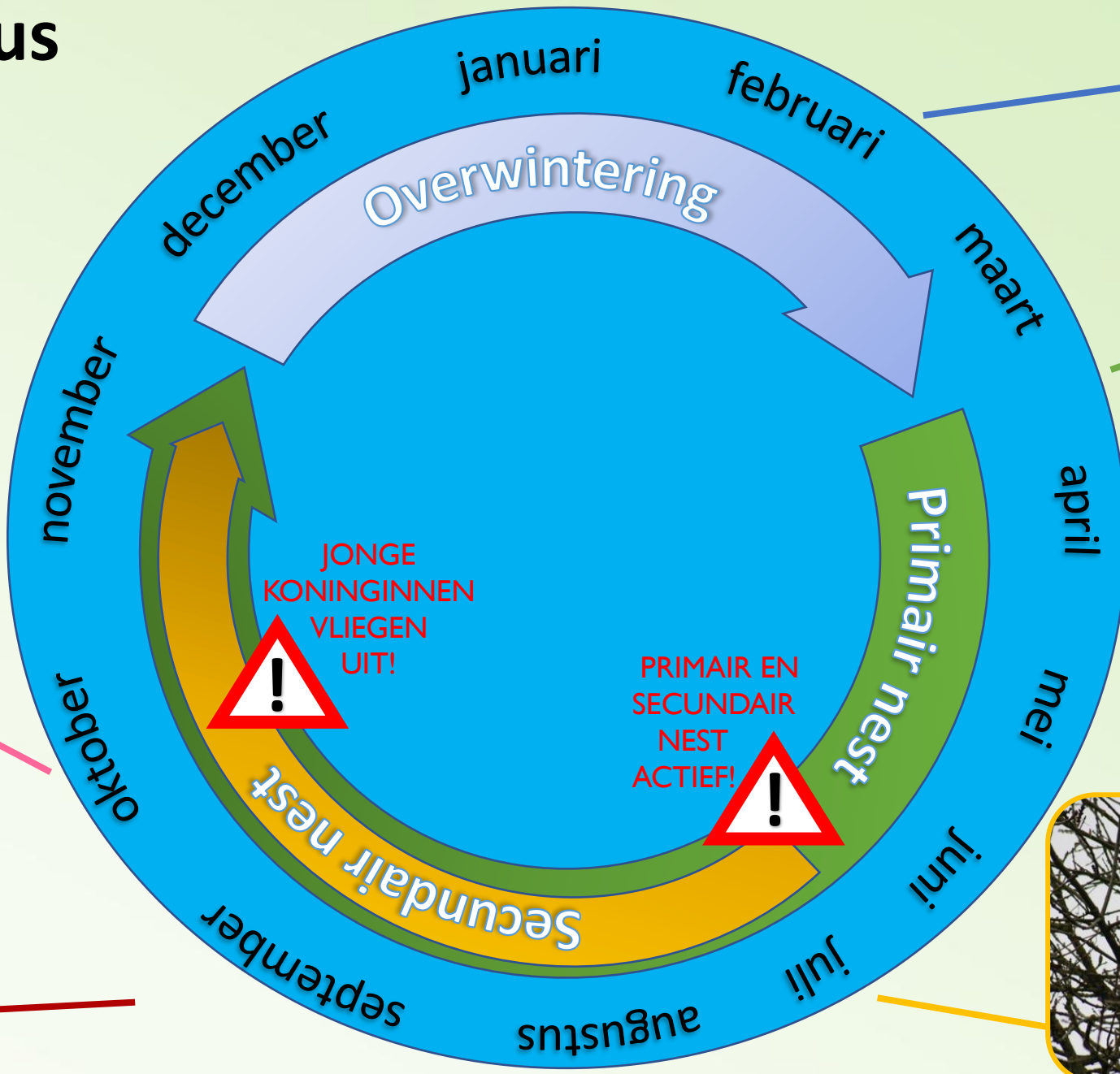

Levenscyclus

Jonge koninginnen ♀
Bevruchting en start
overwintering
- 50 – 500 koninginnen
- 10% overwintert
- 10% succesvol nest

Mannetjes ♂

Overwintering

Koningin
ontwaakt
vanaf
13°C

Embryo nest

Primair nest

Na
5 weken:
eerste
werksters

Secundair nest

70% gaat over tot
secundair nest

VESPAWATCHERS

Embryo nest

Overwinterde koningin start nest op
(solitaire fase)

- Maart – juni
- Grootte: Pingpongbal - tennisbal
- Beschutte plaats (tuinhuizen, struiken, vogelhuisjes, spouwmuur, ...)
70 à 80% hangt aan menselijke constructies
- Koningin legt 12-tal eitjes
- Koningin zorg zelf voor:
  - Bouw van het nest
  - Voeding van larven
  - Temperatuur (25°C)

Primair nest

Vanaf het uitkomen van de eerste werksters (sociale fase)

- Mei – juli
- Uitbouw primair nest
- Grootte: tennisbal tot Volleybal
- Koningin legt enkel eitjes
- Werksters zorgen voor larven en bouwen het nest verder uit

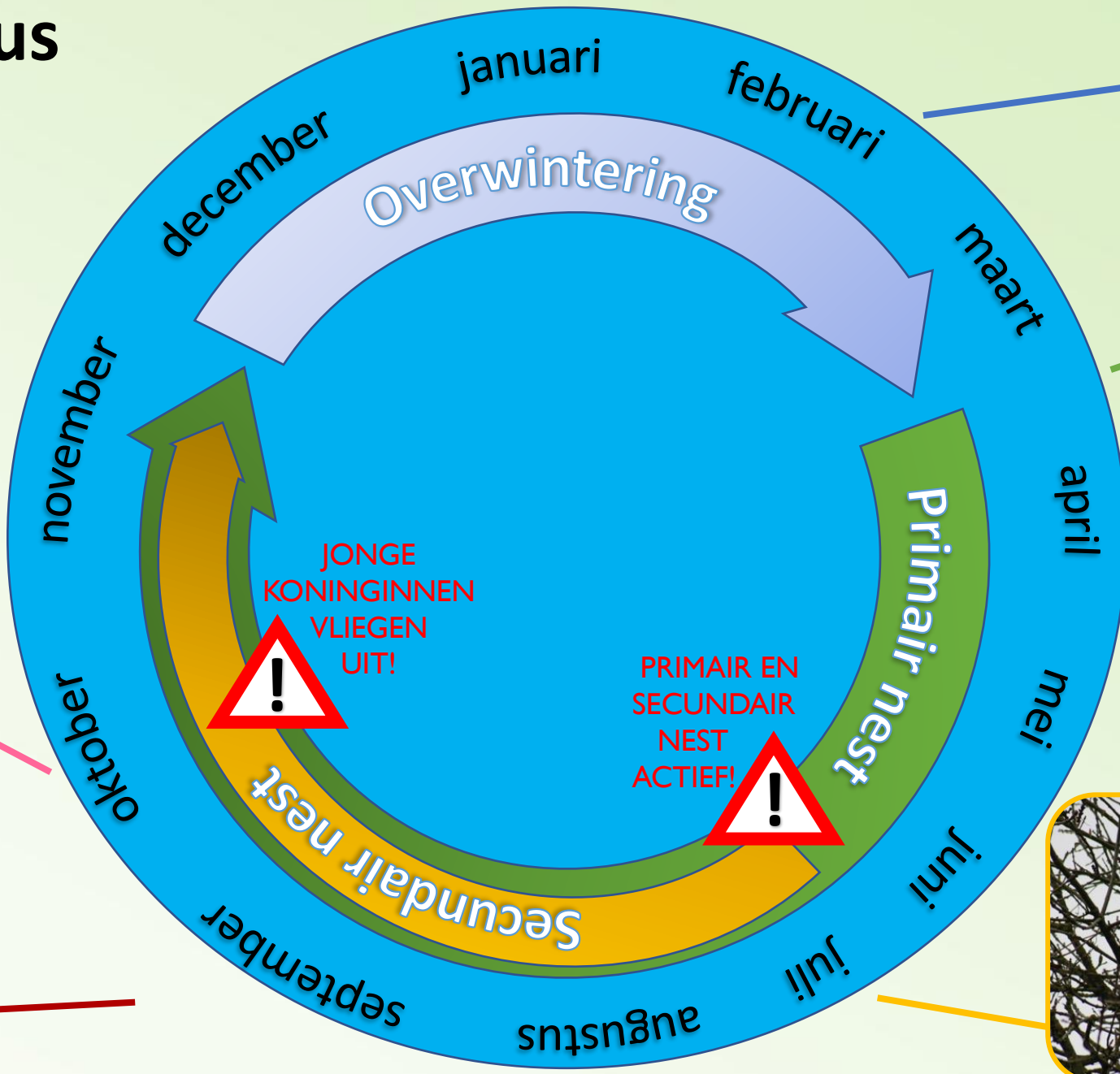

Levenscyclus

Jonge koninginnen ♀
Bevruchting en start
overwintering
- 50 – 500 koninginnen
- 10% overwintert
- 10% succesvol nest

Mannetjes ♂

Overwintering

Koningin
ontwaakt
vanaf
13°C

Embryo nest

Primair nest

Na
5 weken:
eerste
werksters

Secundair nest

70% gaat over tot
secundair nest

VESPAWATCHERS

Secundair nest

Wanneer het primaire nest voldoende sterk is

- Vanaf juli
- Nest in boomtop of hoge constructies
- Grootte: tot 1M en 2000 werksters
- Peervormig

VESPAWATCHERS

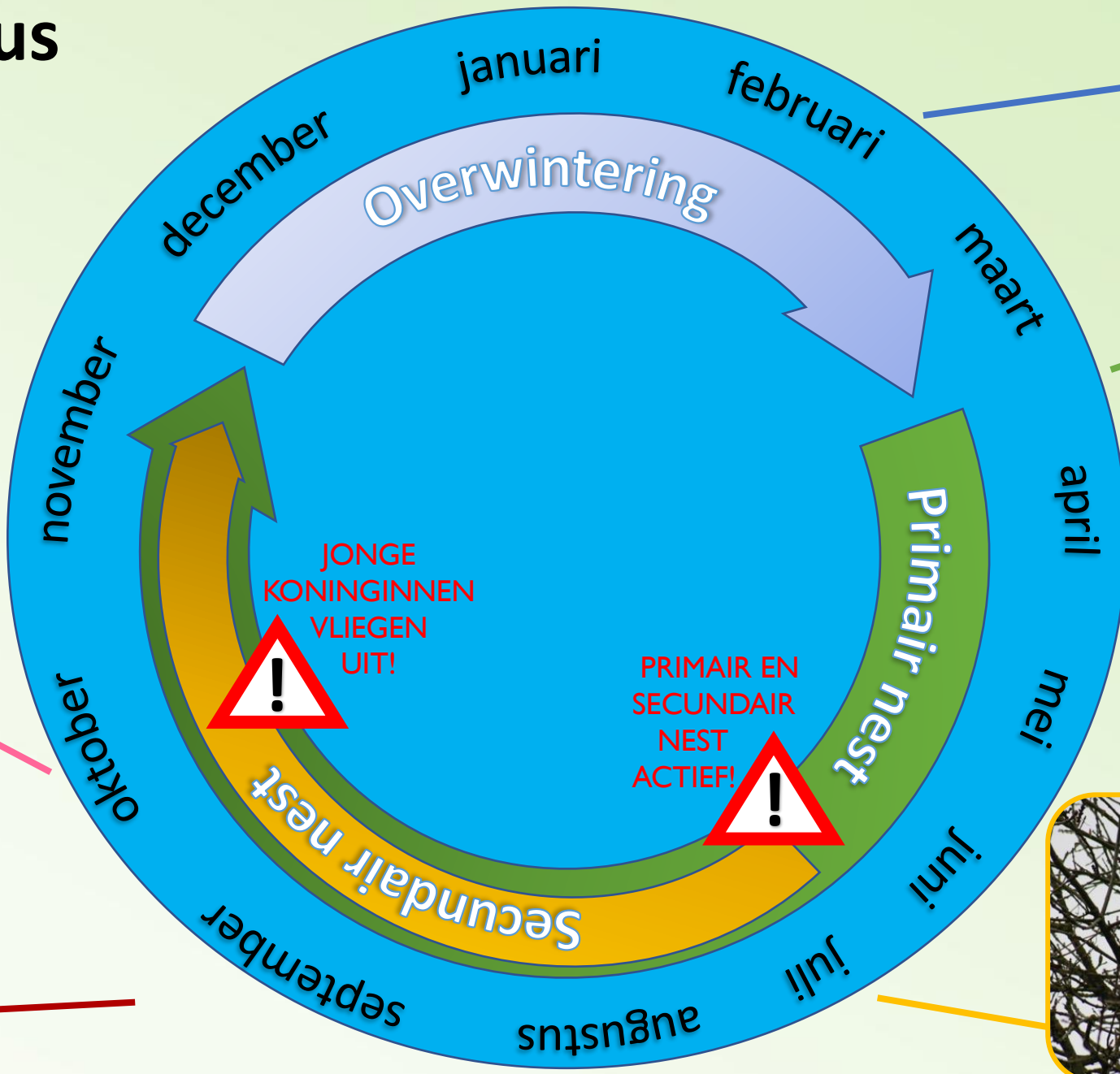

Levenscyclus

Jonge koninginnen ♀
Bevruchting en start
overwintering
- 50 – 500 koninginnen
- 10% overwintert
- 10% succesvol nest

Mannetjes ♂

Overwintering

Koningin ontwaakt vanaf 13°C

Embryo nest

Primair nest

Na 5 weken: eerste werksters

Secundair nest

70% gaat over tot secundair nest

VESPAWATCHERS

Menu van de Aziatische hoornaar

- Suikers (glucose): nectar, honing, fruit, zoetigheden, ...
- Eiwitten (proteïnen): insecten waarvan 50% bijen, vlees en vis (cadavers)
- Water

VESPAWATCHERS

De jagende Aziatische hoornaar

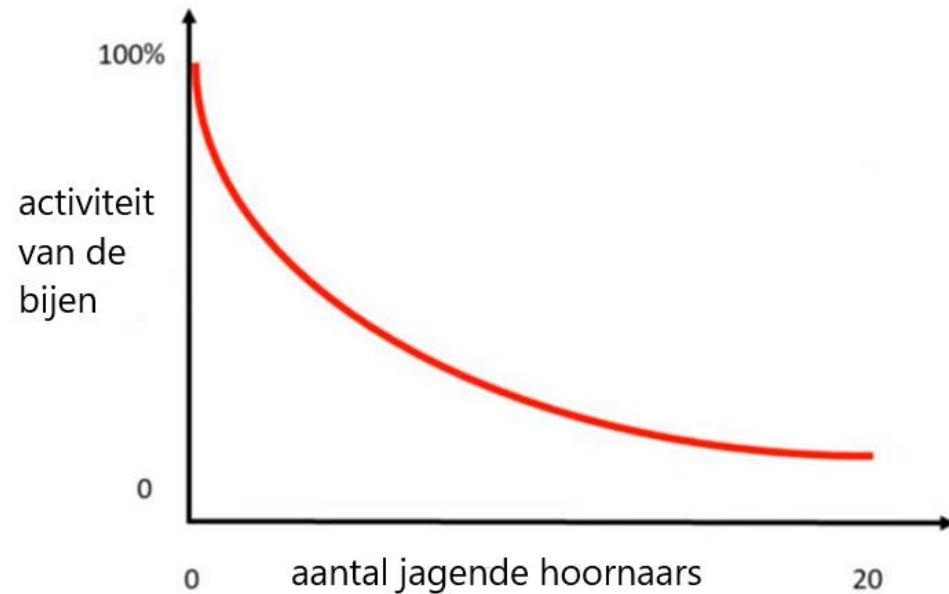

VESPAWATCHERS

Effect van jagende hoornaars voor een bijenvolk

- Hoe meer hoornaars een volk belagen hoe groter de gevolgen
- Stress: vanaf 12 jagende hoornaars valt het normale leven in een bijenvolk stil foraging paralysis
- Zware impact op kans op winteroverleving

Bron: Eric Darrouzet

https://www.youtube.com/watch?v=nzEesRk_XhE

Effect hoornaars op de landbouw en bestuiving

- Minder bestuivers door aanwezigheid van hoornaars (interference competition)
- Afknagen van takken
- Vraat aan vruchten

VESPAWATCHERS

Effect hoornaars op de biodiversiteit

- Een nest eet gemiddeld 11,4 kg insecten per jaar
- Waarvan 60-30% bijen afhankelijk van het aanbod
- Meer studie is over effecten op lange termijn nodig

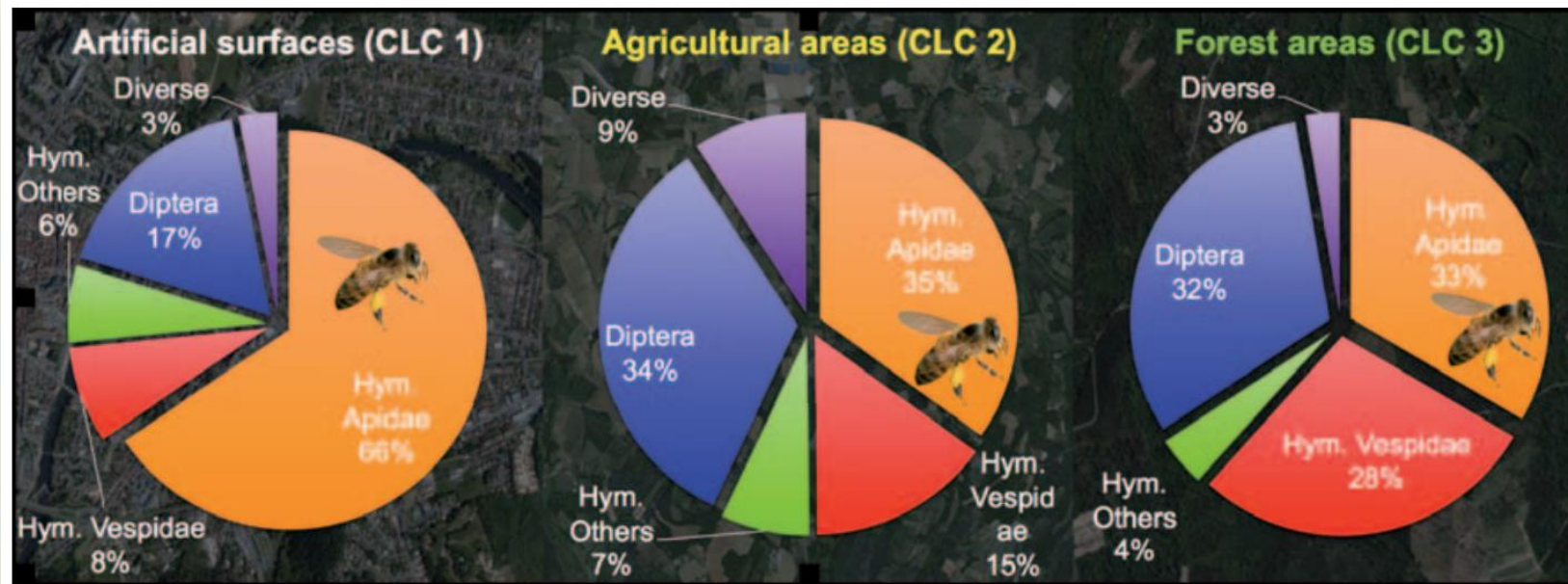

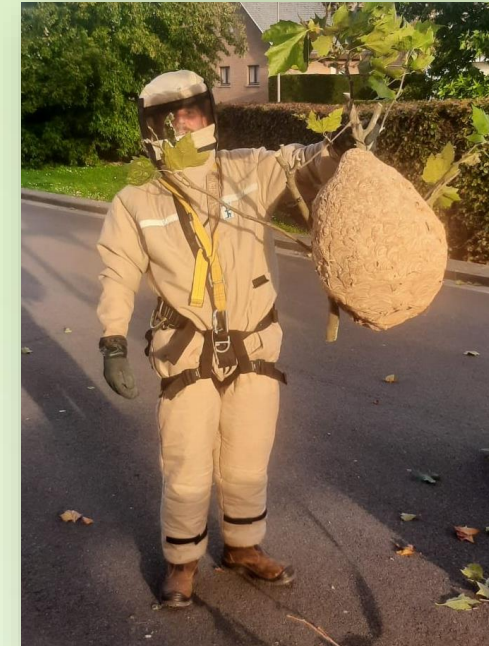
Fig. 8. *Vespa velutina nigrithorax* prey spectrum: preliminary results in three different environments (Villemant *et al.* 2011b)

VESPAWATCHERS

Effect hoornaars op de volksgezondheid

- Steek niet gevaarlijker dan een wespensteek
- Brandweer: wespepakken voldoen niet, nest steeds benaderen met horenaarspak
PBM moeten voldoen aan: richtlijn 89/686/EEG (oud) of verordening 2016/425
- Nesten in hagen! Eerst observeren alvorens snoeiwerken aan te vangen!
- Bij wind zijn hoornaars agressiever (nesten kunnen uit bomen waaien)
- Factor mens

**De Aziatische hoornaar is een bedreiging voor:
de honingbij, de biodiversiteit en de landbouw door
predatie op bestuivers en vraat aan vruchten!**

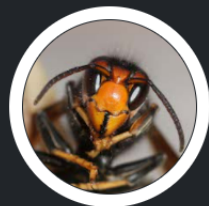
Wetgeving Aziatische hoornaar

Europese verordening nr. 1143/2014

- Betreffende invasieve, uitheemse soorten is van kracht sinds 1 januari 2015
- Verplicht de lidstaten tot bestrijding van deze invasieve exoot die bijen en biodiversiteit bedreigt

Vespa-Watch

- Vespa-Watch is een citizen science project van Honeybee Valley (UGent) en INBO (Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek)
- Iedereen die een Aziatische Hoornaar waarneemt dit kan melden.
- In kaart brengen van de verspreiding van de Aziatische Hoornaar

Vlaanderen
verbeelding werkt

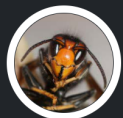

VESPAWATCHERS

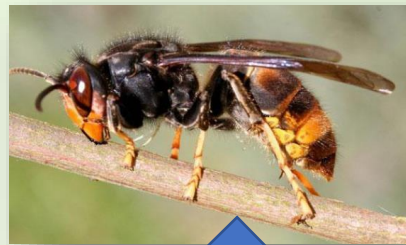

Een Aziatische hoornaar waargenomen, wat nu?

- Neem een foto.
- Ga naar www.vespawatch.be (nest) of www.waarnemingen.be of www.inaturalist.org (individu) en geef uw waarneming in.
(ook al bent u niet zeker, dankzij de foto kunnen we uw waarneming verifiëren)
- Tip: Doe dit te plaatse, dan is de locatie gelijk juist, je kan dit ook thuis doen maar dan moet je de locatie zelf op de kaart aanpassen.

Vespa-Watch

 Waarnemingen.be

iNaturalist

VESPAWATCHERS

Nestopsporing: vliegrichting en afstand bepalen

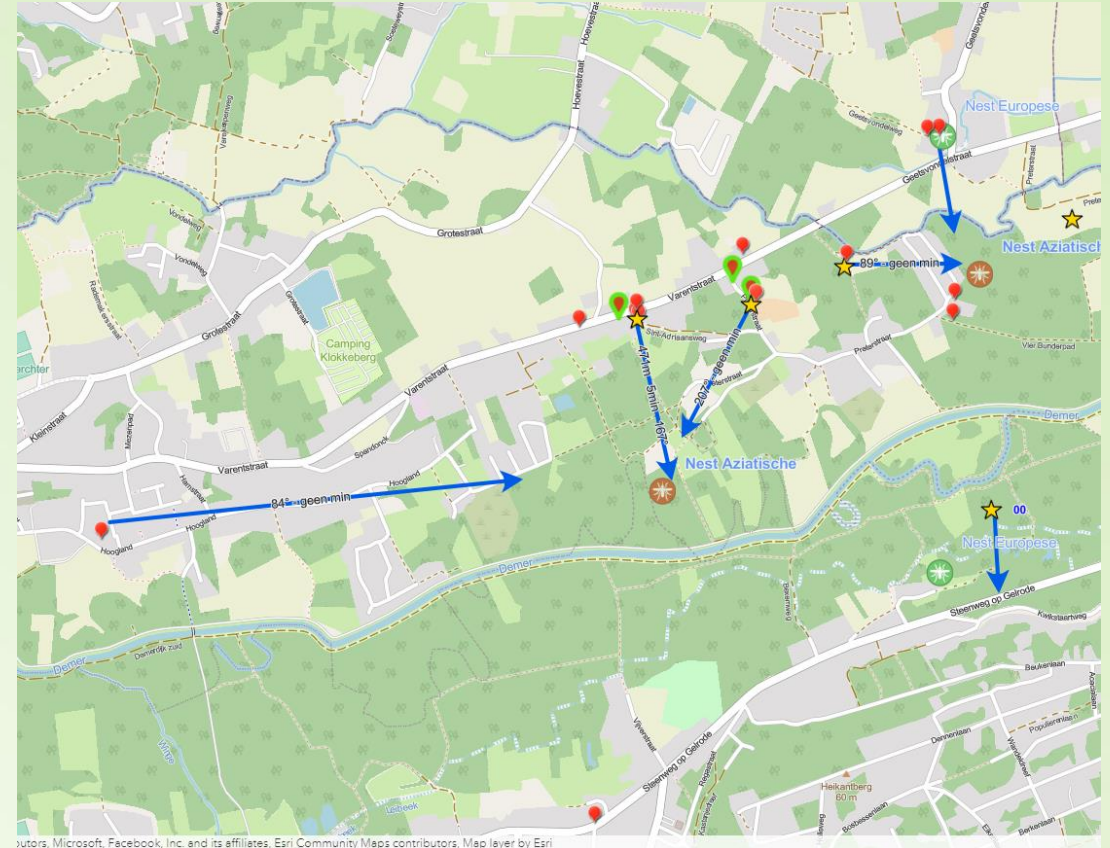
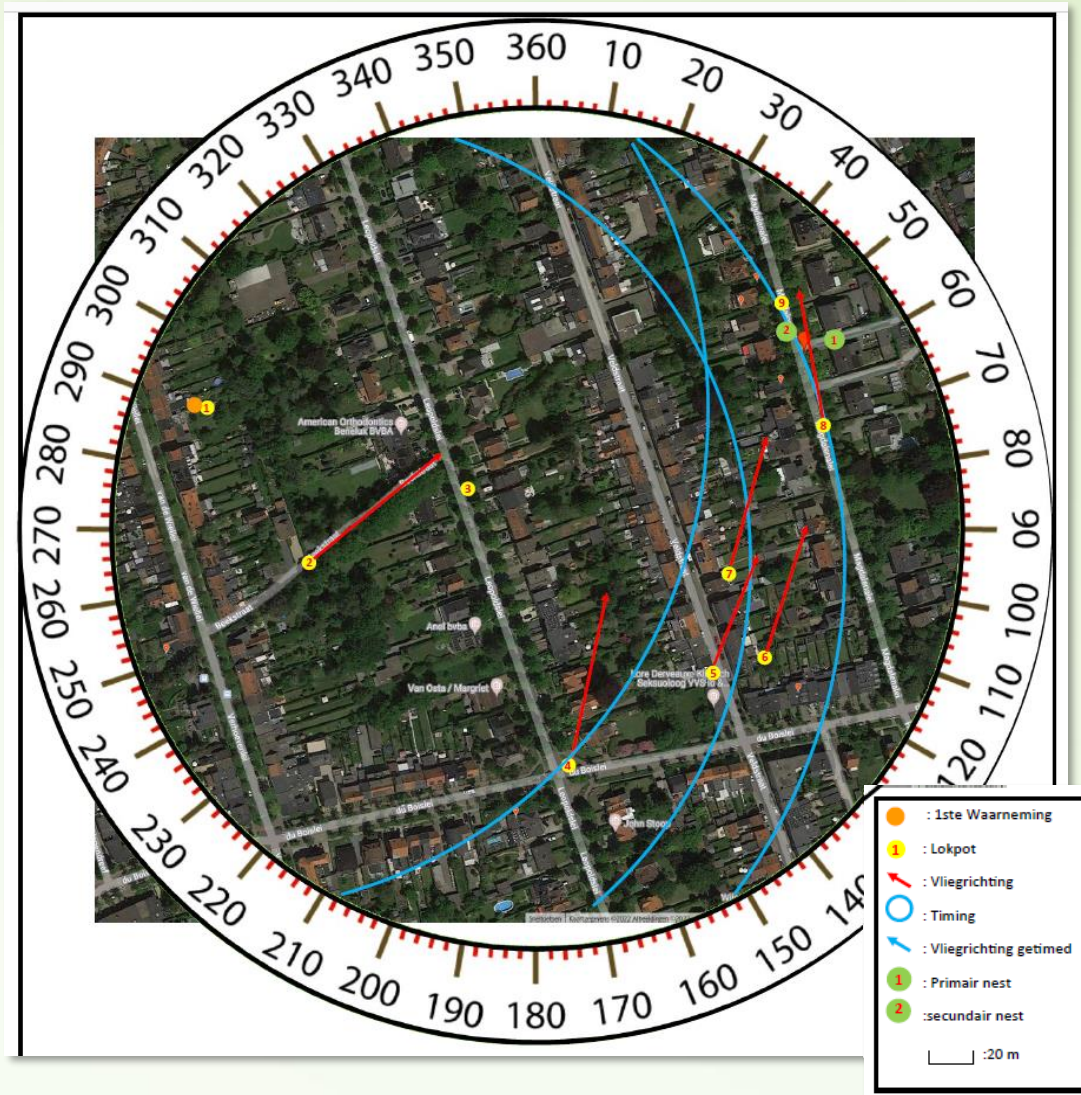

Vanaf het moment dat de hoornaar vertrekt tot hij terug is

1min = 100M

In kaart brengen van de waarnemingen

<https://isabovzw.com/apps/>

Samengevat: Wanneer welke aanpak?

**VANAF HIER
NIET DODEN,
MAAR
OPSPOREN!**

13°C

6 weken

Gouden
periode

Koninginnen en Embryo nesten
Verdelging: imkers & bestrijders

Primaire en Secundaire nesten
Verdelging: opgeleide bestrijders

VESPAWATCHERS

Verdelging embryo & primair nest

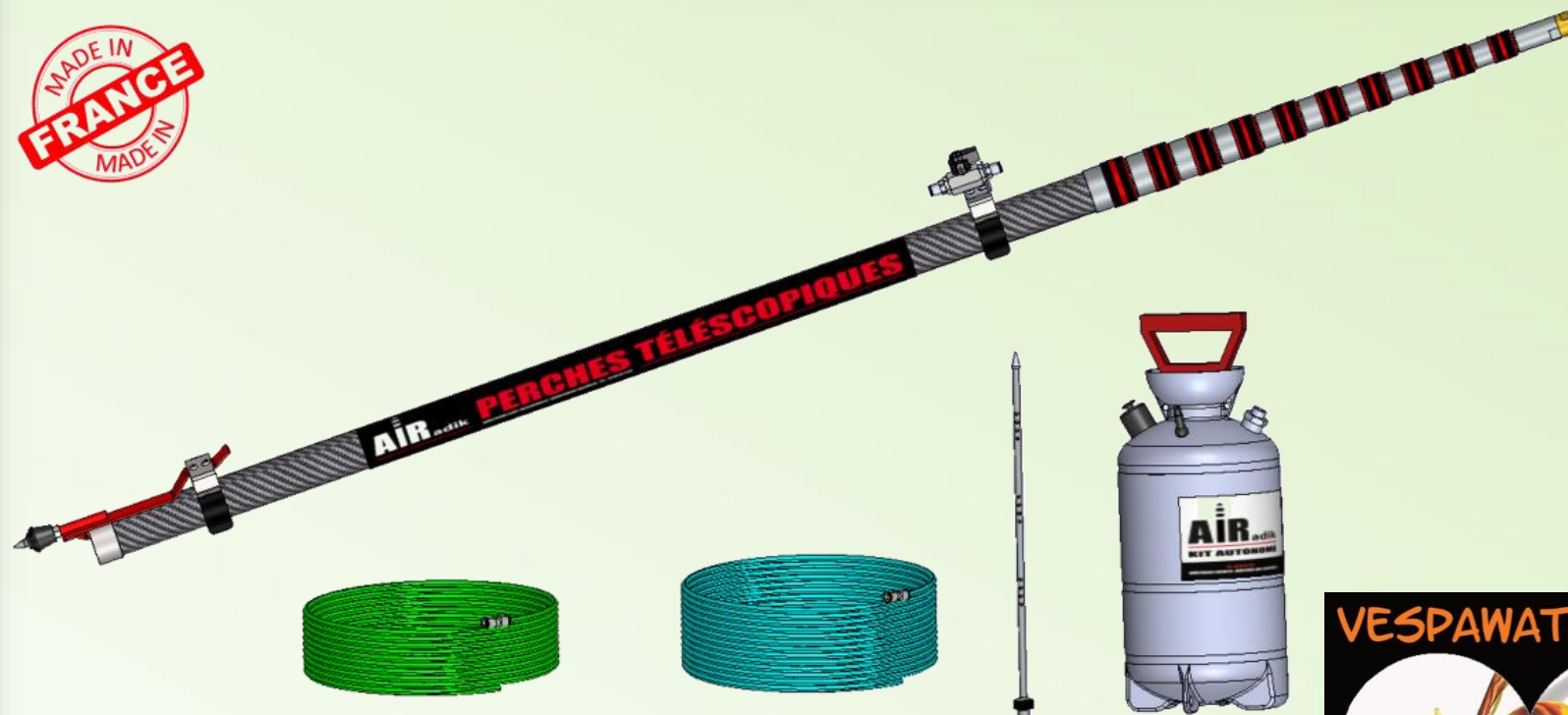

Koningin
dood = neutralisatie

					
			Herken		
					
zwart	KOP	roodbruin			
poten zwart en geel	BORSTSTUK	poten roodbruin			
1 gele band	ACHTERLUF	overwegend geel			
			Doorgeve		

Verdelging secundair nest

VESPAWATCHERS

Beheer van deze invasieve exoot tot 2022

- Beheerregeling Aziatische hoornaar (tot 2022)
  - Verzekering via VBI insurance
  - Opleiden van verdelgers
  - Toewijzen van de verdelging
  - Nazorg (verwijderen nest)
  - Financiële afhandeling (gratis voor de burger)

Beheer van deze invasieve exoot tot 2023... 2024?

AGENTSCHAP
NATUUR & BOS

Vlaanderen
is natuur

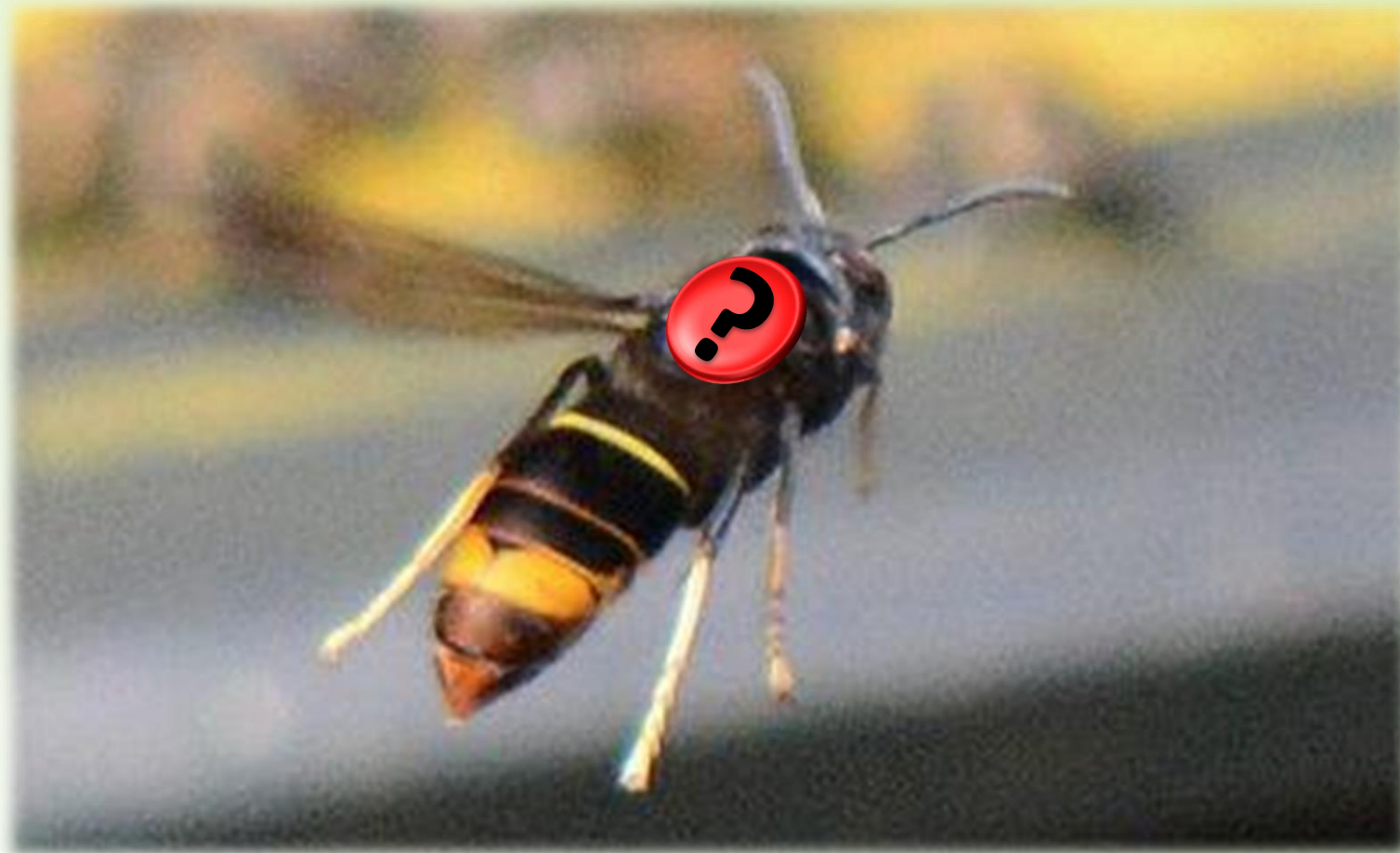
- Dispatching via Vespa-Watch
- ANB heeft een raamcontract uitgeschreven en stelt deze ter beschikking van provincie en gemeenten mits eigen budget
- Zonder gecoördineerde aanpak is er geen link tussen meldingen op Vespa-Watch en verdelging!

VESPAWATCHERS

Zijn er nog vragen?

Voordracht: Patrick Van Ende, Provinciaal coördinator Vespawatchers Antwerpen
Foto's: Vespawatch & Vespawatchers

